

Lausunto valtiovarainministeriölle vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyvistä ehdotuksista (diaarinumero: VN/457/2022)

Lausumme valtiovarainministeriölle työtulovähennyksen enimmäismäärän korotusta koskevasta kohdasta. Korotetulla työtulovähennyksellä tavoitellaan työurien pidentämistä ja jo eläkkeelle siirtyneiden kannustamista tilapäis- tai osa-aikatyöhön. Näin halutaan edesauttaa hallitusohjelman mukaisesti yli 55-vuotiaiden työllisyyttä, edistää työssä jaksamista ja työkykyä sekä vahvistaa osaamista sekä muutosturvaa. Syksyn 2021 talousarvioneuvotteluissa tehtiin linjaus lisäporrastuksesta eli että myönnettävän työtulovähennyksen määrä kasvaisi iän karttuessa.

Nykytila

Vuoden 2022 verotuksessa työtulovähennyksen enimmäismäärä on 1 950 euroa. Vähennyksen suuruus on 13 % niiden tulojen osalta, jotka ylittävät 2 500 euroa. Vähennyksen määrä pienenee 1,96 % puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Työtulovähennys ylettyy näin noin 130 000 euron vuosituloihin saakka.

Esitetty muutos ja arvioidut vaikutukset

Esityksen mukaan työtulovähennyksen enimmäismäärään tehdään korotukset ikään perustuen porrastetusti 60, 62 ja 65 vuotta täyttäneille. Vähennyksen enimmäismäärää korotettaisiin seuraavasti:

- ennen verovuoden alkua 60 vuotta täyttäneille 200 eurolla,
- ennen verovuoden alkua 62 vuotta täyttäneille 400 eurolla ja
- ennen verovuoden alkua 65 vuotta täyttäneille 600 eurolla.

Valtiovarainministeriön esityksen mukaan työtulovähennyksen korotuksen arvioidaan vähentävän verotuloja noin 77 miljoonalla eurolla, ja vaikutus olisi euromääräisesti sekä suhteellisesti suurin suurituloisilla kotitalouksilla, jolloin se kasvattaisi lievästi tuloeroja. Esitys arvioi työllisyysvaikutusten olevan kokonaisuutenaan niin pieniä, että uudistuksen todetaan olevan julkista taloutta heikentävä.

Arvio esityksestä

Työntarjonnan jousto on mitä luultavimmin esityksessä käytettyä keskimäärästä lukua (0,21) pienempi suurituloisten yli 60-vuotiaiden ryhmässä. Nähdäksemme esitys on oikeassa siinä, että työtulovähennyksen enimmäismäärän korotukset olisivat työllisyysvaikutukset huomioidenkin julkista taloutta heikentävä toimenpide. Parhaimmillaankin positiiviset vaikutukset julkiseen talouteen ovat kokonaisuuden kannalta merkityksettömiä.

Uudistuksen suurimmat hyötyjät olisivat esityksen mukaan suurituloiset kotitaloudet. Olisi tarpeellista harkita, että voitaisiinko työtulovähennystä eli verotukea kohdentaa muille tarkemmin rajatuille ryhmille, niin että toimenpiteet olisivat kokonaisuutenaan työllisyyttä ja julkista taloutta tukevia.

Työtulovähennyksen enimmäismäärän korotuksen kohdentamista voitaisiin harkita esimerkiksi työkyvyttömyysetuuksia saaneille tai yksinhuoltajille (esim. Kostol ja Mogstad, 2014).

Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan sanoa, että iäkkäämpien työntekijäryhmien työllisyyttä voidaan kohottaa taloudellisia kannustimia parantamalla n (ks. Laun, 2017; Laun ja Palme, 2018). Työllisyysvaikutukset riippuvat paljolti myös siitä, kuinka hyvin verotukseen tehtävät säännöt ymmärretään eri työntekijäryhmissä (Kostøl ja Myhre, 2021). Erilaisten poikkeusten lisääminen verojärjestelmään voi monimutkaistaa järjestelmää entisestään sillä ei-toivotulla seurauksella, että järjestelmää on vaikea ymmärtää eikä toivottuja käyttäytymisvaikutuksia tämän vuoksi saavuteta.

Lopuksi

Ikääntyvän kansantalouden näkökulmasta olisi kannatettavaa, että hallitus pyrkisi tekemään sellaisia uudistuksia, jotka vahvistavat julkisen talouden kehitystä. Jos halutaan vahvistaa julkista taloutta iäkkäiden työllisyyttä lisäämällä, eläkeiän korottaminen olisi tehokkaampi keino.

Työllisyysasteen nostaminen itsessään ei ole järkevä tavoite vaan se on lähinnä keino vahvistaa julkisen talouden rahoituksellista perustaa ja varmistaa näin hyvinvointivaltion toimivuus myös pitkällä aikavälillä. On kummallista, että hallitus esittää sellaisia työllisyystoimia, jotka todennäköisesti heikentävät julkista taloutta ilman selkeitä muita yhteiskunnallisia päämääriä. Toki joissakin tilanteissa voi olla myös muita yhteiskunnallisia ja sosiaalisia hyötyjä kuin julkisen talouden tasapaino, mutta nämä tilanteet ovat luultavasti yleisempiä nuoremmassa kuin vanhemmissa työntekijäryhmissä.

Toisaalta uudistuksella saatetaan tavoitella yli 55-vuotiaiden hyvinvoinnin parantamista. Näitä hyvinvointivaikutuksia on vaikea arvioida. On kuitenkin syytä pitää mielessä, että vanhemmat ikäpolvet ovat keskimäärin vauras väestöryhmä. Heidän työllisyytensä parantaminen on perusteltavissa ennen kaikkea julkisen talouden vahvistamisella.

Jos tavoitteena on hyvinvoinnin parantaminen, on perusteltua kohdistaa tarkemmin niihin nuorten ja iäkkäämpien väestöryhmien osaryhmiin, jossa toimeentulon ja työn vastaanottamisen kannusteet ovat erityisen heikot.

Helsingissä 29. päivänä elokuuta 2022

Hannu Karhunen
tutkimusohjaaja

Mika Maliranta
johtaja

Viitteet

Laun, L. (2017). The effect of age-targeted tax credits on labor force participation of older workers. *Journal of Public Economics*, 152, 102-118.

Laun, L., & Palme, M. (2018). *The recent rise of labor force participation of older workers in Sweden* (No. w24593). National Bureau of Economic Research.

Kostol, A. R., & Mogstad, M. (2014). How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work. *American Economic Review*, 104(2), 624-55.

Kostøl, A. R., & Myhre, A. S. (2021). Labor supply responses to learning the tax and benefit schedule. *American Economic Review*, 111(11), 3733-66.

